

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Lärosäte: Mittuniversitetet
Forskarutbildningsämne: Historia
Licentiatexamen: Ja
Doktorsexamen: Ja

Skriv en självvärdering per utbildning som leder fram till examen inom det forskarutbildningsämne som ska utvärderas. Självvärderingen baseras på kvalitetsaspekter och bedömningsgrunder inom aspektområdena:

- miljö, resurser och område
- utformning, genomförande och resultat
- uppföljning, åtgärder och återkoppling

samt de tre perspektiven:

- arbetslivets perspektiv
- studenters perspektiv
- jämställdhetsperspektiv.

Beskriv kortfattat samt analysera och värdera med exempel hur den utvärderade utbildningen uppfyller bedömningsgrunderna för varje aspekt inom aspektområdena och för perspektiven. Självvärderingen ska utgå från aktuella förhållanden för utbildningen. Beskriv såväl styrkor som identifierade utvecklingsområden samt hur arbetet med uppföljning, vidtagna och planerade åtgärder och återkoppling sker både för att utveckla utbildningen och för att säkerställa att utbildningen har hög kvalitet.

En mer preciserad vägledning till lärosäten vad gäller aspekter och bedömningsgrunder finns i *Vägledning för utvärdering av utbildning på forskarnivå*, bilaga 1.

Självvärderingen bör sammanlagt inte överstiga 75 000 tecken inklusive mellanslag (cirka 25 A4-sidor i 12 punkters storlek), exklusive lärosätets ifyllda tabeller.

Aspektområde: område, miljö och resurser

Aspekt: Forskarutbildningsämne

Bedömningsgrund:

Avgränsningen av forskarutbildningsämnet och dess koppling till den vetenskapliga/ konstnärliga grunden och beprövad erfarenhet är välmotiverad och adekvat. Forskarutbildningsämnets relation till området för forskarutbildning är adekvat (för de lärosäten som har examensrätt för område för forskarutbildning).

Vid Mittuniversitetet bedrivs forskning i historia rörande den senmedeltida, den tidigmoderna och den moderna perioden. I flera fall hämtas empirin från det geografiska område inom vilket Mittuniversitetet verkar, det vill säga nuvarande Jämtlands län och Västernorrlands län, men även från övriga Sverige, de nordiska länderna och internationellt. De frågor och teorier som historikerna arbetar med härrör däremot genomgående från nationella och internationella diskussioner i forskarsamhället. De flesta humanistiska ämnena, och flera av de samhällsvetenskapliga, har en historisk dimension, är historiska vetenskaper. Somliga ämnen framstår tydligare än andra som systerämnena, nämligen ekonomisk historia och idé- och lärdomshistoria. Med detta sagt, nämligen att historikerna delar scenen med kollegor från andra ämnen, kännetecknas historia likväl av hävd av en betydande bredd avseende såväl empiri som val av teorier och metoder för forskning. Forskarutbildning i historia vid Mittuniversitetet bekänner sig till denna tradition, och sätter därför inga andra skrankor än de som följer av aktuell kompetens och forskningsintresse bland lärarna. Ämnets doktorander har i motsvarande grad ett varierat forskningsintresse.

I jämförelse med äldre lärosäten utgör ämnet historia vid Mittuniversitetet en relativt liten forskningsmiljö, men består i gengäld av ett antal välmeriterade lärare och forskare inom respektive specialområden. I förhållande till sin numerär alstrar miljön betydande volymer forskning och ingår i olika etablerade forskarnätverk. Trots ett fåtal doktorander levererar ämnet cirka en doktorsexamen årligen. Kollegiet har visat betydande framgång över tid när det gäller att erövra extern finansiering för forskning, vilket huvudsakligen hämtas i konkurrens hos nationella forskningsfinansiärer (VR, RJ). Forskningen är varierad vilket är en styrka. Samtidigt innebär det kollegiala samtalet i kombination med de frågeställningar som aktualiseras, att fler än en kan dela ett forskningsintresse.

Historia har varit forskarutbildningsämne allt sedan Mittuniversitetet bildades 2005. Under några år innan dess finansierades forskarstudier internt men skrevs in vid andra lärosäten. Under åren har ett drygt tiotal doktorsexamina utfärdats. Flera av doktorsavhandlingarna har nått status av förlagsprodukter. Formell möjlighet att avlägga filosofie licentiat examen föreligger men har ännu inte utnyttjats.

Aspektområde: område, miljö och resurser

Aspekt: Personal

Bedömningsgrunder:

A. Antalet handledare och lärare och deras sammantagna kompetens är adekvat och står i proportion till utbildningens innehåll och genomförande.

B. Handledarnas och lärarnas sammantagna kompetens och kompetensutveckling följs systematisk upp i syfte att främja hög kvalitet i utbildningen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärarnas sammantagna kompetens hösten 2016 framgår av bifogade sammanställningar; dels i de till UKÄ redovisade tabellerna, dels löpande presenterade i detta dokument: antalet professorer är sju (varav en emeritus och en extern professor), docenter två (varav en tjänstledig) och övriga doktorer nio. Inom sistnämnda två kategorier, docenter och övriga disputerade, är åtta av dem fast anställda, övriga tre visstidsanställda. Antalet lärare som har kapacitet att axla rollen som huvudhandledare (egentliga handledarresurser, enligt fakultetsnämndens regelverk) är således nio till antalet (professorer och docenter). För närvarande är samtliga professorer utom två engagerade som handledare vid forskarutbildningen vid Mittuniversitetet medan ingen docent är det. En biträdande handledare är doktor, och inom kort kommer ytterligare en doktor att iklädas rollen som biträdande handledare.

Eftersom antagning bland annat sker med utgångspunkt från möjlighet att kunna erbjuda relevant handledning, finns den mer specifika kompetens som varje avhandlingsprojekt kräver alltid på plats, har bedömningen från ämnet varit. Ibland kan emellertid det komma i fråga, att rekrytera doktorander som motiverar externa handledarkrafter, dock endast som biträdande handledare. För närvarande är detta aktuellt för en av de forskarstuderande, där historiedidaktisk expertis tillförs. Därutöver finns en långsiktig strävan att utforma vårt seminarieprogram med gäster som kan erbjuda mer tillfällig input i form av specialseminarier och extra handledning. Innevarande termin (vårterminen 2017) anordnar ämnet en minikonferens med inbjudna gäster som skall behandla aspekter av historiedidaktik, till den ovan nämnde doktorandens fromma.

Arbetet med att långsiktigt säkra tillräckliga handledarresurser äger rum på flera fronter. Eftersom formell handledarutbildning är ett obligatorium bevakar ämnesledningen att ämnets lärare kommer i åtnjutande av de platser för handledarutbildning som fakulteten erbjuder. I regel är lärarna själva starkt motiverade av att gå utbildningen. Eljest är det självklart viktigt med en positiv utveckling av ämnets forskning för att nå en sådan volym och bredd på forskningen att den medger en motsvarande bredd av forskarutbildningen. Återigen underlättades denna strävan av lärarnas egna högt ställda ambitioner med karriären. Forskarkollegiet har som strävan att stimulera och underlätta lärarnas forskningsintresse genom fördelning av vissa interna medel för forskning, vilka som regel riktas mot arbetet med att skriva forskningsansökningar.

Ett aktuellt exempel på arbetet med att säkerställa handledarresurser är en kollega som följer ett av lärosätet initierat program för "framtida forskningsledare" inom ramen för en tvåårig anställning som postdoktor som finansieras delvis med ämnets egna pengar. Vederbörande har nyligen tagits i anspråk som biträdande handledare i ett doktorandprojekt, därmed också till en del uppvägande den manliga dominans som präglar de för närvarande aktiva handledarna.

Fakulteten tillhandahåller föreskrifter för hur arbetet rent formellt skall tillgå avseende kompetenskrav vid utseende av handledare liksom föreskrifter för byte av handledare. Beslut om huvud- respektive biträdande handledare fattas på delegation av fakultetsnämnden av ämnets forskarkollegium, alltså de fast anställda lärarna med doktorsexamen, således tas beslut om byte av

handledare inom ämnet. Doktorandens väl och ve kommer i främsta rummet vid handledarbytet, om det vilar på en växande insikt om att studierna befordras av att nya handledarkrafter tas i bruk eller om orsaken skall sökas i bristande interaktion mellan handledare och doktorand på det personliga planet. Det är alltid den forskarstuderande som har att ta initiativ till bytet. Inom ämnet är ambitionen att avdramatisera företeelsen som sådan. Ett aktuellt exempel är inom det av RJ stödda forskningsprojektet "Skogens entreprenörer", där den biträdande handledaren kommer att bytas ut mot en yngre forskare som är verksam inom projektet och som efter genomgången handledarutbildning och med en docentur i sikte lämpligen träder in i rollen som biträdande handledare.

Oenighet i sakfrågor måste skiljas från konflikter. Eventuella konflikter hanteras i samband med handledarträffar vilka sker i anslutning till forskarkollegiets sammanträden. (Handledarträffarna, även kallade handledarkollegier beskrivs utförligare på annan plats i detta dokument.) Ämnesföreträdaren får också stundom inta i en medlande position. I dylika sammanhang sker alltid en kommunikation med chefen för den avdelning till vilken historia tillhör, i den händelse det skulle bli aktuellt att vidta formella åtgärder som fordrar medverkan från fack och skyddsombud. Tilläggas skall att fakulteten håller sig med en gemensam studierektor för forskarutbildning, vilken utgör en resurs också i den händelse konflikter uppstår.

Lärarnas vetenskapliga och pedagogiska kompetensutveckling sker, för att börja med det sistnämnda, bland annat genom den tidigare nämnda handledarutbildningen. Här måste också nämnas initiativet på lärosätetsnivå riktat mot framtida forskningsledare, om än denna satsning berört ett fåtal särskilt utpekade kandidater. Ett inslag i lärarnas pedagogiska utveckling som också förtjänar att nämnas, är kravet på genomgången högskolepedagogisk utbildning. Slutligen sker en betydande pedagogisk kompetensutveckling i hägnet av den ordinarie seminarieverksamheten, av relevans för "beprövad verksamhet", nämligen i form av återkoppling inte bara till de forskarstuderande utan även handledarna. Därutöver hålls särskilda handledarkollegier som dryftar bland annat det pedagogiska arbetet inom varje doktorandprojekt.

Lärarnas vetenskapliga kompetensutveckling kan i korthet beskrivas som följer. Flera av lärarna har avancerat inom ramen för sin anställning genom dels externa anslag, dels fakultetsfinansierad forskning, och vi förutsätter att dylika avancemang kommer att ske också i framtiden. Fakulteten tillhandahåller en fast forskningsdel för professorer, där professorer genom befordran erhåller 20 procent och den så kallade ämnesprofessorn 40 procent (plus en del tid för ämnesansvar etc.) Ämnet förfogar därtill över en så kallad fri del, avsedd för strategiska satsningar inom ämnet, vilka medel antingen fördelas av forskarkollegiet eller på delegation av ämnets professorer. Normalt tilldelas professorer genom befordran samt lektorer forskningsmedel den vägen; för professorerna innebär det således ett tillägg som för dem upp till sammanlagt 30 procents forskning i tjänst. Lektorerna tilldelas vanligen 20 procent forskning, ofta via ansökningsförfarande. Strävan är att via dessa fakultetsmedel stimulera framgångsrika externa forskningsansökningar. För närvarande har fyra av lärarna externa forskningsmedel. Ämnesprofessorn har nyligen avslutat ett externt finansierat forskningsprojekt. Därtill finansieras en postdoktor på två år, och ytterligare en anställning som postdoktor har nyligen avslutats. Fakulteten för humanvetenskap saknar regelmässig tilldelning av medel för meriteringsanställningar på mellannivå, alltså anställningar som forskarassistent eller motsvarande, varför det ankommer ämnet att efter förmåga underlätta möjligheterna till meritering för de som disputerar.

UKÄ efterfrågar lärarnas möjlighet att följa den samhällsutveckling i övrigt som har betydelse för deras handledning och undervisning. Samtliga lärare har i sin tjänst en liten del för allmän kompetensutveckling, kan här konstateras. Det är för övrigt nästan otänkbart med historiker som inte följer med sin tid, hur paradoxalt det än må låta för lekmannen. Till grund för historieintresset ligger i regel ett allmänt intresse för såväl samhälle som individer. Ämnesprofessorn åläggs ett mått

av omvärldsbevakning i sin arbetsbeskrivning. Eljest sker i historikersamhällets regi tilldragelser som åtminstone delvis måste beskrivas som omvärldsbevakning i form av större nationella och internationella forskarmöten. Ämnet historia vid Mittuniversitetet står i maj 2017 värd för det Svenska historikermötet. I samband med detta möte brukar normalt konferenser anordnas dels av prefekterna vid landets historiska institutioner, dels särskilda träffar med studierektorerna/motsvarande för forskarutbildningarna i ämnet. Av stort värde i termer av omvärldsbevakning är naturligtvis också de uppdrag som enskilda kollegor har i forskarsamhället. En professor och en docent har uppdrag som ledamöter i bedömargrupper i Vetenskapsrådet (beredningsgrupp avseende internationell postdok i humaniora och samhällsvetenskap, utbildningsvetenskap samt konstnärlig forskning respektive bedömargruppen för historiska vetenskaper och arkeologi). Den senare har även uppdrag som ledamot i Svenska historiska föreningens styrelse, medan en annan av professorerna medverkar i Historisk tidskrifts publiceringsråd.

Ytterst vilar forskarutbildnings kvalitet avseende handledning och undervisning på den standard den historiska forskningen vid lärosätet generellt håller. Därför utgör övergripande granskning av forskningens kvalitet en betydande del i arbetet med att säkerställa forskarutbildningens kvalitet. Mittuniversitetet företog år 2013 en genomlysning av forskningen vid lärosätet (ARC13), där historia erhöll omdömet Excellent av den internationella bedömargruppen, vilken bland annat hade följande att säga om ämnet: "History has produced very high quality research... The quality and originality of the research published in the period under assessment has impressed the panel... Some of the research published by this unit is of the highest quality and deserves wide international attention." (*Arc13: Assessment of Reseach and Coproduction at Mid Sweden University 2013* (Sundsvall, 2014).

I samband med ARC13 angav ämnet själv några förbättringsområden, vilka nu till stora delar har åtgärdats. Sålunda har sedan 2014 ett stort av RJ-finansierat forskningsprojekt erhållits, som ökar profileringen av ämnet (i riktning mot den "skogsforskning" som utgör en av universitetets mer övergripande forskningssatsningar); två kvinnliga postdoktorer (en på två år och en på sex månader) har rekryterats som råder en viss bot på dels kollegiets dominans av män, dels bristen på karriärtjänster; fyra nya doktorander varav två kvinnor har rekryterats; en nyrekrytering av professor externt har skett; frikostiga stöd för lektors forskning i karriärstödande syfte (med en befordran till professor som följd) har utdelats till följd av ämnets hantering av delar av fakultetsanslaget.

Beträffande säkerställande av kvalitet och omfattning på handledning och undervisning, är disputationens frekvens och doktorsavhandlingarnas kvalitet ett mått på framgång när det gäller att utbilda framtidens forskare. Som nämnts ger fakultetsnämnden utbildning för handledare inom forskarutbildningen, som är obligatorisk för att kunna utses till handledare. Innehållet i de kurser som doktoranden följer under sin utbildning har först granskas kollegialt och beslutats av forskarkollegiet. Fakultetsövergripande kurser fastställs av Rådet för utbildning på forskarnivå (kursen i vetenskapsteori hålls av professor Roland Anrup). Det faktum att ämnets lärare tilldelas roller som granskare och bedömare vid andra lärosäten är i sig en kvalitetsindikator som samtidigt ger utblick över det så kallade högskolelandskapet och vilka normerna generellt är. De lärare som är engagerade i forskarutbildningen uppträder regelbundet i betygsnämnder och som opponenter vid doktorsdisputationer, också i våra grannländer, de är sakkunniga vid doktorand- och forskaranställningar, lektorat och professurer, även i grannländerna, de har under tidigare läraranställningar vid andra universitet såsom Uppsala, Lund och Göteborg fört ett antal doktorander till disputation.

När det gäller omfattning på handledning tilldelas ämnet en resurs på 85 timmar som fördelas av huvudhandledaren på de verksamma handledarna i varje doktorandprojekt.

Beträffande uppföljning och återkoppling sker regelmässigt utvärdering av handledning och våra kurser i samband med undervisningen. Vid särskilda handledarträffar diskuterar de involverade lärarna de olika doktorandprojekten, vilket ofrånkomligen också sätter fingret på handledningens och undervisningens kvalitet. De utvärderande inslag som förekommer i fakultetsnämndens regi kommuniceras självfallet vidare till doktorandgruppen. När det gäller förändringar i handledarkollegiets sammansättning och kompetens kan den som nämnts utökas med externa krafter när så behov föreligger. Vidare sker internt omDispositioner om kompetensbehoven förändras inom pågående avhandlingsarbeten. Byte av handledare är som sagt något odramatiskt och naturligt inom ämnet.

Aspektområde: Område, miljö och resurser

Aspekt: Forskarutbildningsmiljö

Bedömningsgrunder:

A. Forskningen/den konstnärliga forskningen vid lärosätet har en sådan kvalitet och omfattning att utbildning på forskarnivå kan bedrivas på en hög vetenskaplig/konstnärlig nivå och med goda utbildningsmässiga förutsättningar i övrigt. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället både nationellt och internationellt.

B. Forskarutbildningsmiljön följs systematiskt upp för att säkerställa hög kvalitet. Resultatet av uppföljningen omsätts vid behov i kvalitetsutvecklande åtgärder och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Nätverk är värdefulla för ämnets forskning och forskarutbildning, men används inte för att komplettera avsaknad av handledarresurser internt. Några särskilda nätverk som är gemensamma för hela ämnet finns knappast, vilket ämnet för närvarande undersöker möjligheten att upprätta. En majoritet av de seniora lärarna har sin bakgrund vid andra universitet, och har som lärare och forskare därefter fortsatt att odla gamla och etablera nya nätverk. Ämnets bredd utgör därvid en styrka. Sannolikt har historieämnet jämförelsevis ett stort antal nätverk, om än de inte alltid är formaliserade och bär ett namn. En professor är redaktör för bokserien Mediehistoriskt arkiv och inom det mediehistoriska nätverket anordnas såväl nationella som internationella konferenser. Ytterligare en annan tillhör grundarna av nätverket Religion och samhälle under tidigmodern tid som bildades redan 2001, och som genom åren samlats för åtskilliga träffar och samarbeten. En av ämnets docenter, som också sitter i styrelsen för Karolinska förbundet, medverkar i forskarnätverket The Society of Military History. Till en del kan doktoranderna inlemmas i handledarnas nätverk. I övrigt säkerställs detta genom uppmuntran att knyta nya kontakter under utbildningen, också internationellt via konferensdeltagande. Målsättningen är att de forskarstuderande ska ha deltagit i dylika nätverksskapande evenemang under utbildningstiden. En av postdoktorerna erhöll sin anställning bland annat av den anledning, att vederbörande kunde anknyta till upparbetade forskarkontakter under doktorandtiden vid Ålborgs universitet, vilket var ett krav för att komma ifråga för anställningen att kunna förlägga en vistelse utanför landet. Ett annat lyckat exempel är en av lektorerna som disputerade 2015 på en avhandling med ett kriminalhistoriskt tema. Via konferensdeltagande som doktorand kom denne att ingå i forskarnätverket Crime, Justice and the Law, däri ingår förutom främst historiker även sociologer, jurister och statsvetare. Nätverket deltar i eller anordnar flera internationella konferenser varje år (främst SSHA och ESSHC) och har en nätverksansvarig representant i Nordamerika och en i Europa, där den sistnämnda positionen för närvarande innehas av den nämnde lektorn.

Ämnets strävan att befördra nätverksbyggande är alltså intimt förbundet med strävan efter internationalisering. I val av ämne, i avhandlingsarbetets teoretiska och metodologiska utgångspunkter, finns vanligen en tydlig internationell koppling. Därtill uppmanas samtliga, inklusive de forskarstuderande, att vara aktiva internationellt också vid presentationen av resultaten; detta genom såväl konferensdeltagande som publicering. Ekonomiskt stöttar ämnet med egna pengar översättning för internationell publicering, vilka kommer doktoranderna till del om inte de 10 000 kronor fakulteten skjuter till i årliga expenser skulle förslå. Från ämnets sida uppmanas också doktoranderna till deltagande i internationella konferenser, vilket i sig befördrar internationell publicering. Även här är ämnet redo att skjuta till via egenförfogade medel.

Ämnets doktorander ingår knappast i några lokala nätverk annat än via möjligheten att följa fakultetsövergripande kurser. På ett individuellt plan kan vissa kontakter förekomma. I en snar framtid kommer detta sannolikt att förändras radikalt. Sedan endast några månader har avdelningen för humaniora dit historia sorterar, efter att ha inhysts i tillfälliga lokaler sedan verksamheten

flyttade från Härnösand, flyttat in till campus i Sundsvall, där ämnen som bland annat statsvetenskap, sociologi och kriminologi finns representerade. Vid avdelningen för humaniora finns endast forskarutbildning i historia och engelska. Ett första gemensamt seminarium har hållits med statsvetarna.

Samverkan med det omgivande samhället för att finansiera doktorander förekommer inte annat än undantagsvis. För lång tid sedan har ett par doktorander varit verksamma i ett EU-projekt rörande Industrisamhällets historia. Samverkan med det omgivande samhället i samband med forskarutbildningen som sådan förekommer knappast annat än indirekt via ämnet generellt, där det framför allt äger rum i en grundutbildningsrelaterad kontext. Arkiv, museer och bibliotek är naturliga kontaktytor liksom kontakter med den kommunala skolan i samband med studentrekrytering och annat. Eljest är lärarna synnerligen aktiva med forskningsinformation till allmänheten, i vilken anda doktoranderna lär sig verka. Det mest ambitiösa projektet i den riktningen utförs för närvarande av en av ämnets professorer som skrivit manus och själv medverkar i en dokumentärfilm för TV baserad på verderbörandes forskning om hälsobaserad turism i Jämtland vid det förra sekelskiftet. Beträffande publicering av avhandlingarna och andra skrifter sker naturligtvis kontakter med det omgivande samhället. Flera av doktorsavhandlingarna har för övrigt blivit förlagsprodukter.

Nyligen har dock medel beviljats av Sundsvalls kommun till en förstudie kallad *Museet – ett didaktiskt rum: undervisning och lärande vid Sundsvalls museum*, där en av ämnets historiker medverkar, vilket enligt planerna eventuellt kan utmynna i ett doktorandprojekt i historiedidaktik. Projektet syftar närmare bestämt till att undersöka museer som didaktiska rum – specifika lärmiljöer där kulturarv används historiskt meningsskapande, värdepedagogiskt och identitetsformerande.

UKÄ efterfrågar hur avhandlingarnas kvalitet säkerställs. Av fordringarna för att meddela doktorsexamen framgår mer specifikt vad som krävs av doktorsavhandlingen avseende innehåll och omfattning. Vägen dit, från det att antagning skett, kantas av en rad mer eller mindre formaliserade åtgärder och procedurer, vilka kortfattat presenteras nedan.

Offentlig utlysning av doktorandtjänsterna i konkurrens säkerställer så kvalificerade sökanden som möjligt. Ämnet eftersträvar också att hålla anställningarna rena, det vill säga fria från begränsande inriktning, vilket lockar fler sökande. Ämnet tillämpar extern granskning av de sökande, och kallar därefter de högst rankade till intervju i kretsen av professorer.

Doktorander antas endast i de fall där fullgod handledning kan erbjudas. I vissa fall har dock externa handledare utnyttjats i rollen som biträdande handledare. Detta i kombination med den påtalade forskningsmässiga bredd som finns representerad bland lärarna innebär i praktiken att projekt inte har behövt avvisas på grund av inriktning; sålunda har alltid de sökande som bedömts vara ledande kommit ifråga för anställning. Handledare utses mot bakgrund av akademisk ställning (professor eller docent som huvudhandledare), kompetens inom det aktuella avhandlingsämnet samt naturligtvis intresse. Jämte huvudhandledare utses alltid en biträdande handledare. Permanent utökade handledningsgrupper som förekommer på annat håll har inte varit aktuella att tillsätta – den rollen spelar i hög grad seminariet. Seminarierna, som är obligatoriska för doktoranderna, fungerar som en form av kollektiv handledning eller återkoppling på såväl doktorandens som handledarnas insatser. Successivt kommer således de disputerade lärarna i kontakt med rollen som handledare.

Handledningstillfällenas antal och karaktär varierar över tid. Intensivast är de i början och slutet av utbildningen. I början av utbildningen presenteras avhandlingsprojektet inför seminariet. Omkring mitten hålls ett seminarium med särskilt utsedd granskare. Vid slutskedet ventileras avhandlingsmanus av en särskilt utsedd extern opponer. För dessa tre etapper har ämnet antagit särskilda riktlinjer som mer i detalj reglerar formerna och vars syfte är att förutom fungera kontrollerande i första hand klargöra förväntningar och stödja doktorandens fortsatta arbete. Ibland

rekryteras också härutöver externa läsare med efterfrågade specialistkompetenser. De flesta delarna i avhandlingen – normalt rör det sig om kapitel till en monografi – förväntas under doktorandtiden seminariebehandlas. Uppföljningen underlättas genom de enklare seminarieprotokoll som dokumenterar och meddelas ämnets personal efter varje seminarium. Delar av den materia som ingår i den färdiga avhandlingen har vanligen passerat ytterligare en kvalitetsgranskning genom att publiceras som artikel i tidskrift eller kapitel i bok.

Seminariet har en generell betydelse för att säkerställa kvalitet på doktorsavhandlingarna. Ämnet berömmar sig av ett mycket högt seminariedeltagande vad gäller lärarna; seminariedeltagande kan visserligen sägas utgöra en självklar arbetsuppgift för varje lärare med forskningstid, men som bekant kan de praktiska omständigheterna, inte minst för lektorerna, ibland kan gå ut över seminariedeltagandet. Deltagandet säkras genom enkla anstalter (undervisning läggs så långt möjligt aldrig på ordinarie seminarietid) men framför allt genom en odlad forskningskultur, som samtidigt är en inskolning för doktoranderna i vad som från ämnets sida anses utgöra en god akademisk miljö. Ämnets relativa litenhet innebär att seniora forskare och doktorander ständigt interagerar vid seminariet, vilket bedömts höjer forskarutbildningens kvalitet och ändå skapar en akademisk samvaro för de senare som rent av kan överträffa de positiva effekter som en stor grupp av uteslutande doktorander kan innebära.

Kursutbudet består av kurser i teori och metod, tematiska läskurser samt individuellt utvecklade avhandlingsrelaterade kurser och är av betydelse för utbildningen av forskare och därmed för att säkerställa kvaliteten på avhandlingarna. Därtill kommer de fakultetsövergripande kurserna av vilka särskilt rekommenderas den i vetenskapsteori som sedan fler år ges av ämnet.

Kurstillfälle bestäms i samråd mellan doktorand och handledare, det är därför svårt att ge en generell bild av upplägget. Ämnets egna teori- och metodkurser (I–II) är obligatoriska. De ges i ett rimligt tidigt skede av utbildningen, om än inte omedelbart. Till följd av att antalet doktorander är litet, studierna mycket individuellt inriktade samt att antagning sker sporadiskt, är det svårt att skapa gemensamma grupper, vilket naturligtvis hade varit värdefullt ibland. Möjligen skulle undervisningen i teori och metod kunna löpa över längre perioder i seminarier som det är möjligt att börja delta i så snart den forskarstuderande antas till utbildningen.

Uppföljning av studieplaner från fakultetens sida befördrar progression i arbetet. För en av de forskarstuderande har vid uppföljning av den individuella studieplanen för år 2016 följande noterats: "NN har under året fortsatt att identifiera och ta del av relevant forskningslitteratur, orienterat sig i och excerperat källmaterial samt producerat första utkast till de flesta av sina empiriska avhandlingskapitel samt till ett inledande kapitel om teoretiska utgångspunkter. Utkasten, liksom källmaterialet, forskningslitteraturen och de teoretiska perspektiv som aktualiserats, har diskuterats med handledarna och omsatts i revideringar av utkasten i en fortlöpande process. NN har ventilerat en av dessa texter vid ämnets högre seminarium under 2016. NN lägger fram ytterligare två texter vid ämnets högre seminarium den 1 mars 2017."

Beträffande slutseminariet, som får sägas är av särskild betydelse för avhandlingens slutgiltiga kvalitetsnivå, gäller att en extern opponent och särskild granskningskommitté med extern representation tillsätts. Efter seminariet sammanträder slutseminarietkommittén samt opponent och handledare. Synpunkterna sammanfattas muntligen eller skriftligen av huvudhandledaren. Sammanställningen ska vara en hjälp för doktorandens och handledarnas fortsatta arbete och bör innehålla tydliga rekommendationer för hur avhandlingsarbetet kan slutföras, inklusive en bedömning av hur mycket tid som beräknas åtgå. Sammanställningen ska vara doktoranden tillhanda senast två veckor efter slutseminariet och redovisas även för forskarkollegiet.

Historia har varit forskarutbildningsämne allt sedan Mittuniversitetet bildades 2005. Under några år innan dess finansierades forskarstuderande internt men skrevs in vid andra lärosäten. Under åren har ett drygt tiotal doktorsexamina utfärdats, således omkring en varje år, bland totalt 16 avslutade doktorandprojekt:

Disputerade vid annat lärosäte innan Mittuniversitetet erhöll examensrätt 2005: 2

Disputerade vid annat lärosäte efter 2005: 3 (varav en samfinansierad doktorand tillsammans med genusforskarskolan vid Umeå universitet, överflyttad till Umeå universitet några månader strax före disputation)

Disputerade vid Mittuniversitetet: 6

Doktorandtjänst före examinationsrätt 2005 – ej disputerade: 4 (varav en samfinansierad doktorand tillsammans med genusforskarskolan vid Umeå universitet, inskriven och avser disputera vid Umeå universitet i april 2017)

Doktorandtjänst efter examensrätt – ej disputerade: 1 (avbrutit studier)

Av ovan nämnda doktorandprojekt, 16 inalles, har 12 avslutats med doktorsexamen (om det förutsätts att den disputation som förestår i april får ett lyckligt slut), vilket innebär en genomströmning på 75 procent.

Doktorandgruppen består för närvarande i början av 2017 av följande individer (med år för antagning, planerad disputation, huvud- respektive biträdande handledare samt avhandlingsprojekt angivet).

1. (VT 2009, **2017**, Anrup/Sörlin, *”Nu får Docketorn stryka ut mitt namn”: Utskrivningar och synen på friskhet inom svensk psykiatri 1910–1960*)
2. (VT 2013, **2018**, Kilander/Sörlin, *Skogen och moderniseringen: Skogshandeln i Norrlands inland under 1800-talets senare hälft*)
3. (HT 2014 anställd dec., **2019**, Anrup/Sörlin, *Saliga äro de fattiga i anden: Representationen av fattigdom i det senmedeltida Norden*)
4. (VT 2015, **2019**, Anrup/Lundell, *Skolplikt: Obligatorium i svensk skolpolitik 1842–1950*)
5. (VT 2017 antagen dec. 2016, **2022**, Lundell/Friberg/Zander, *Möten med moderniteten: Orientaliska kurser med nordisk feminism som export*)

Som nämnts har ämnet erfarenhet av att bedriva forskarutbildning, och antalet avlagda examina vittnar om att utbildningen bedrivits med en viss framgång. Ingen av de nu aktiva doktoranderna bedriver sina studier med placering vid annat lärosäte. Två av de forskarstuderande är bosatta vid någon av Mittuniversitetets campusorter. Samtliga vistas regelbundet i miljön för handledning, seminarier och annan kollegial samvaro. När det gäller publiceringsaktivitet är en kommentar relevant. I den aktuella doktorandgruppen har den senaste antagne en publikation på engelska. De övriga är också relativt nyantagna och har i ett par fall under tiden gått på föräldraledigheter, varför inget ännu publicerats. Doktoranden med flest studieår arbetar vidare med sitt projekt, och har under tiden medverkat vid ett flertal konferenser med presentationer av vilka en är under utgivning internationellt.

Ämneskollegiet består till en stor majoritet av män, vari de forskarstuderande ingår, varför det är av stort värde inför framtiden att doktorandgruppen uppvisar en mer jämn könsfördelning (3 kvinnor och 2 män). Åldersspannet i doktorandgruppen är betydande, från ca 25 år till uppnådd pensionsålder. Ämnet kan visa upp en bred kronologisk spridning avhandlingsprojekt. Tack vare den

senaste doktorandanställningen har även ett doktorandprojekt med tydlig vinkling mot internationell historia fått plats.

Beträffande handledargruppens sammansättning består den av sex personer, varav en kvinna. Samtliga utom en är professor. Som nämnts kommer till följd av ett skifte av biträdande handledare i ett av avhandlingsprojekten ytterligare en doktor träda in som biträdande handledare. Ett par pensionsavgångar kommer bli aktuella i relativ närtid men bedömningen är att det inte kommer att medföra någon avgörande förändring beträffande ämnets handledarkapacitet. Inom de närmaste åren torde två till tre ytterligare lärare uppnå professorskompetens och befordras, om lärosätet vidmakthåller den möjligheten. En av de biträdande handledarna är extern, vilken ingår i en konstellation som en av två biträdande handledare. Fakultetsnämnden medger inte annat än i undantagsfall, och efter särskilt tillstånd, att huvudhandledare hämtas från annat lärosäte. Inom ämnet ses externa krafter som en resurs som stärker utbildningen även om det alltid tillses att de egna handledarresurserna är tillräckliga.

Nedan listas övriga, utöver de aktiva handledarna ovan, verksamma personerna inom ämnet (höstterminen 2016):

Professor: 2 (varav en emeritus)
Universitetslektor: 4 (varav två docenter)
Vik. universitetslektor, FD: 2
Forskare, FD: 3
Postdoktor: 1

Professorn som ännu är i tjänst undervisar inom forskarutbildningen och är engagerad som handledare vid Umeå universitet åt den doktorand som framlägger sin doktorsavhandling i april månad, enligt redovisningen ovan.

Forskarutbildningen vid humanvetenskapliga fakulteten är jämförelsevis centraliserad. Fakultetens arbetsordning ger emellertid forskarkollegiet, som samlar ämneskollegiets vetenskapligt kompetenta tillsvidare anställda lärare och forskare, uppgiften att ansvara för kvalitet i utbildning på forskarnivå jämte en rad andra mer konkreta sysslor. Det innebär att forskarkollegiet regelmässigt diskuterar och beslutar i frågor rörande forskarutbildningen. I vissa frågor bereds ärendena av ämnets professorer, exempelvis vid tillsättning av nya doktorandanställningar (antagning och anställning äger formellt sedan rum på fakultetsnivå). Förslag på handledare lämnas vanligen också av professorskollegiet, vilket är en fråga för beslut i forskarkollegiet. Vidare hör till forskarkollegiets uppgifter att föreslå ledamöter till betygsnämnd samt opponera vid disputation, besluta om inrättande, fastställande och genomförande av kurs på forskarnivå, besluta om individuella läskurser och om tillgodoräknande i enlighet med fakultetens regler.

Uppföljning av forskarutbildning sker vid handledarkollegier som hålls i anslutning till forskarkollegierna, som samlar de fast anställda lärarna och forskarna i ämnet. Från fakultetsnämndens sida sker via dess underorgan (det så kallade Rådet för utbildning på forskarnivå, RUF) årliga kontroller av doktorandernas individuella studieplaner. Handledarna har således att jämte de forskarstuderande redovisa årets aktiviteter. Ämnesföreträdaren å sin sida föredrar på grundval av redovisningen den samlade aktiviteten inom utbildningen inför forskarkollegiet, som slutligen fastställer redovisningen, som därefter överlämnas till rådet för granskning. Rådet genomför också med jämna mellanrum större granskningar av forskarutbildningen och dess miljö. Den senaste ägde rum så sent som 2016. Dyliga granskningar har förr liksom vid den senaste för ämnets del medfört vissa handlingsrekommendationer. Så har vissa förtydliganden i den allmänna studieplanen skett avseende inslag i utbildningen såsom obligatorisk närvaro vid seminarier (vilket aldrig uppmärksammades beroende på att närvaron varit allmän), formellt införande av etappmål,

obligatoriskt tagande av ämnets teori- och metodkurser. Någon återkoppling i syfte att säkerställa samverkan med det omgivande samhället har knappast förekommit, men det är inte beroende på ointresse från rådets sida utan en återspeglning av den verklighet som gäller för forskarutbildningen i historia.

Beträffande medelsfördelning, som också sker i forskarkollegiet har ämnet skyldighet att förankra beslut hos avdelningschefen som också har närvarorätt i detta organ.

I samband med den senaste granskningen identifierade ämnet på egen hand en rad förbättringsområden vilka nu är föremål för insatser på kort och medellång sikt (varav 3, 4, 5 och 11 åtgärdats), i den mån de ligger inom ämnets räckvidd att själv åtgärda.

1. Fler doktorander. Miljön skulle berikas av fler doktorander på en rad sätt. Relationen visavi handledare tenderar att bli för betydelsebärande för närvarande, och som ett kollektiv inom kollegiet saknas doktoranderna nära nog helt. (Litenheten blir än mer påtaglig vid till exempel föräldraledigheter, vilket präglat miljön de senaste åren och alltså präglat den.) Extern finansiering – såväl direkt av doktorander som indirekt genom att forskningsanslag till seniora frigör resurser – står därför högt på vår dagordning.

2. Det vore kanske även önskvärt med fler obligatoriska kurser i stället för en stadig tillväxt av specialkurser som tenderar att bli allt för avhandlingsrelaterade. Det ökar även möjligheten att samordna kurstillfällen så att fler kan följa dem samtidigt. Å andra sidan bör mer kraft även läggas på att uppmuntra och bistå doktorander att ta kurser vid andra lärosäten.

3. Utveckla seminariet. Seminariet behöver i ökad grad bli centrum för hela ämnesmiljön (därmed ingen skugga över alla de informella kontakter och diskussioner som försiggår). För närvarande är doktoranderna för få för att bära ett eget seminarium och därför borde lärare och forskare i än högre grad välja att ventilera texter och ansökningar vid seminariet.

4. Viss formalisering. Ett annat sätt att förstärka seminariet är att tydligare formalisera vissa etapper – som ett tidigt idéseminarium, ett mittseminarium och ett slutseminarium, där formerna (i termer av förväntat omfång, externa granskare, slutseminariekommittéer med även externa representanter, återkoppling etcetera) är angivna. Detta inte just för att öka kontrollen utan för att tydliggöra förväntningar och i allmänhet stödja avhandlingsprojekten. Forskarkollegiet har fattat beslut om dylika riktlinjer vilka även använts i praktiken.

5. Ökad extern närvaro. Ett annat led i att utveckla seminariet är via fler gäster. Inbjudningar bör i första hand riktas till gäster som särskilt kan stödja doktorandprojekten. Eventuellt kan även enskilda handledarträffar äga rum parallellt, där doktoranderna erbjuds specialhandledning. I några fall skulle engagemanget kunna utökas till en mer kontinuerlig specialhandledning.

6. Antalet gästforskare/lärare skulle också behöva bli fler.

7. Externa formaliserade samarbeten. Mycket av vad som nämnts kan möjligen åstadkommas om inte helt så delvis genom formaliserade samarbeten med forskarutbildningar vid andra lärosäten ("skrivbordsbyten", utbyten av handledarresurser, kursgivning, internat).

8. Fler utresande. Ämnet behöver öka sitt yttre engagemang i termer av vistelser som gästforskare/lärare. Möjligen krävs ett ökat inslag av yngre lärare i karriären för att åstadkomma något dylikt.

9. Fler externa anslag är en överlevnadsfråga. Möjligen skulle somliga kunna ankra upp vid större forskningsinriktningar inom lärosätet, och därmed kunna medverka vid ansökningar som hämtar pengarna på annat håll än de traditionella forskningsråden, såsom skett med hänsyn till "skogsforskning".

10. Karriärtjänster måste säkras. Varje forskarutbildningsämne bör försäkras om en position som forskarassistent/motsvarande.

11. Utveckla campusmiljön samt skapa ökat underlag för tjänster genom utbildningsprogram, inte endast enstaka kurser på nätet.

Aspektområde: Utformning, genomförande, resultat

Aspekt: Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen säkerställer genom utformning, genomförande och examination att doktoranderna, när examen utfärdas, visar bred kunskap och förståelse både inom forskarutbildningsämnet och för vetenskaplig metodik/konstnärliga forskningsmetoder inom forskarutbildningsämnet.

B. Systematisk uppföljning görs av utbildningens utformning och genomförande i syfte att säkerställa måluppfyllelsen. Resultaten av uppföljning omsätts i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Enligt gällande studieplan skall doktoranden för doktorsexamen

- Visa brett kunnande inom och en systematisk förståelse av forskningsområdet samt djup och aktuell specialistkunskap inom en avgränsad del av forskningsområdet.
- Visa förtrogenhet med vetenskaplig metodik i allmänhet och med det specifika forskningsområdets metoder i synnerhet.

Kursplanen för forskarutbildningen i historia vilar alltså i sina i ordalydelser direkt på examensmålen avseende kunskap och förståelse.

Forskarutbildningen i historia bygger på två verksamheter, nämligen dels kurser (60 högskolepoäng), dels avhandlingsförfattande (180 högskolepoäng). I bägge fallen visas omsorg om examensmålen kunskap och förståelse. I det följande hänvisas också till beskrivningen av forskarutbildningsmiljön som lämnats i det föregående.

När det gäller kurserna ges dels utbildning i teori och metod (I–II), historiografi och olika slags tematiska kurser som empiriskt ligger närmare doktorandens avhandlingsämne. Här kan även finnas någon specialkurs som direkt berör avhandlingsämnets tema. Viktigt att understryka är dock att kurserna inte har syftet att primärt understödja avhandlingsarbetet, även om det kan vara en konsekvens, utan att bidra till att utbilda doktoranden till forskare. Undervisningen sker vanligen individuellt och tenteras muntligt och skriftligt där den forskarstuderandens förmåga att utöver analytisk förmåga behärska syntesbyggande är betydelsefull. Teori- och metodundervisningen förläggs i regel till början av utbildningen medan andra kurser tas varvat med avhandlingskrivande. Här säkerställs målet om bred kunskap och förståelse liksom för vetenskaplig metodik.

Arbetet med att uppfylla kunskapsmålen i samband med doktorsavhandlingen sker genom dels handledning, dels seminarieverksamhet (även i rollen som aktiv deltagare vid seminarierna främjas kunskapsmålen för doktoranden). Handledningen sker regelbundet eller vid behov antingen med både huvudhandledare respektive biträdande handledare eller enskilt med någon av dem. Genom djupgående samtal och textgranskning drivs arbetet framåt mot en fullbordan av kunskapsmålet.

Seminarier utgör i en bemärkelse en utökad handledningsgrupp, där både seniora lärare och andra doktorander medverkar. Närvaro vid seminarierna är obligatorisk för doktoranderna och ger inga särskilda poäng i utbildningen. Under utbildningen förväntas doktoranden ventilera en majoritet av kapitlen i den tänkta monografi som ska utgöra avhandlingen (sammanläggningsavhandlingar har ännu inte varit aktuella i historia). Uppfyllandet av målet om bred kunskap och förståelse liksom för vetenskaplig metodik underlättas förutom av bredden av avhandlingsprojekt även av doktorandernas nära kontakt med de seniora forskarna och deras arbete.

Vid samtal vid särskilda handledarkollegier och naturligtvis även enskilt handledarna emellan bevakas doktorandernas målpuppfyllelse i termer av kunskap och förståelse.

Gällande progression presenteras avhandlingsprojektet i början av utbildningen inför seminariet. Omkring mitten hålls ett seminarium med särskilt utsedd granskare. Vid slutskedet ventileras avhandlingsmanus av en särskilt utsedd extern opponent. Ämnet har alltså antagit särskilda riktlinjer som mer i detalj reglerar formerna för dessa tre etappmål vars syfte är att förutom fungera kontrollerande i första hand klargöra förväntningar och stödja doktorandens fortsatta arbete.

Tidigare har närmare redogjorts för slutseminariet. Beträffande idé- respektive halvtidsseminarium gäller för det förstnämnda att det förväntas hållas inom sex månader efter påbörjad utbildning. Vid seminariet presenterar den forskarstuderande sitt planerade avhandlingsarbete – ett skriftligt underlag ska föreligga minst en vecka före seminariet. Fokus ligger på idéutveckling för det kommande arbetet. Halvtidsseminariet förväntas hållas vid omkring halva genomförda studietiden för forskarutbildningen. Texten kan med fördel innehålla; disposition/innehållsförteckning för hela avhandlingen; utkast till teori/forskningsläge eller motsvarande; utkast till metod eller motsvarande; utkast till 1–2 empiriskt-analytiska kapitel. Textens innehåll, omfång och grad av färdighet kan variera mot bakgrund av forskningsuppgiften. En mittseminariekommitté utses bestående av handledarna samt ytterligare en disputerad forskare som kan tas från ämnet. Kommentatorn kan också vara intern. Huvudhandledaren sammanställer synpunkterna från kommittén och vad som i övrigt framkom under seminariet och ansvarar för att detta förmedlas till doktoranden och för att överhuvudtaget ta seminariets synpunkter vidare i konstruktiv handledning.

Beträffande den efterfrågade kopplingen mellan examens- och lärandemål är den tämligen okomplicerad; ordalydelsen är som nämnts i stort sett densamma. Vad sedan gäller den vidare kopplingen till lärandeaktiviteter och examination har den redan åskådliggjorts i framställningen här ovan avseende utbildningens form och innehåll. Beträffande de läskurser som framtagits finns på motsvarande sätt explicit kopplingar mellan lärandemål och kursernas innehåll. Ett färskt exempel på en kurs avsedd att bredda men också stimulera övervägande med direkt bäring på det aktuella avhandlingsprojektet är en läskurs i mediehistoria. Doktorandens projekt är inte mediehistoriskt i sig, men dels har kursen öppnat för klargörande teoretiska och metodiska val, dels sammanfaller kronologiskt en stor del av den nyare mediehistoriska forskningen med den period doktoranden studerar (det slutande 1800-talet och sekelskiftet 1900), varigenom förståelsen också mer allmänt av den historiskt specifika kontexten berikas.

Genom de nyssnämnda etappmålen säkras förutsättningarna att slutföra utbildningen under avsedd tid. I någon mån representerar milstolparna att en sorts yttre progression parallellt sker, som följer doktorandens intellektuella utveckling. Handledarkollegierna har också ett fokus på progression i doktorandernas utbildning. Därutöver finns ytterligare aspekter i själva forskarutbildningsmiljön som befördrar studiegången, vilka beskrivits tidigare i denna självvärdering, där något sådant som medel för doktoranders expenser är blott en detalj. Doktorandernas institutionstjänstgöring sker alltid i dialog med studierektor i syfte att på lämpligt sätt planera såväl doktorandens egen undervisning som dennes egen utbildning på bästa sätt.

Slutligen efterfrågas vilka kvalitetsutvecklande åtgärder som vidtas i samband med uppföljning samt hur återkoppling sker i syfte att säkra målpuppfyllelsen. Som redan nämnts redovisar ämnet inför fakulteten vad som sig tilldragit under året och vilka planerna är inför framtiden för varje enskild doktorand. Forskarkollegiets instruktion "Vägledning för idé-, halvtids- och slutseminarier i historia vid Mittuniversitetet" visar hur kvalitetsarbetet på ett systematiskt sätt kommer in i avhandlingsprocessen. Vidare diskuteras fakultetens interna utvärderingar i forskarkollegiet och åtgärder vidtas.

Aspektområde: Utformning, genomförande, resultat

Aspekt: Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen säkerställer genom utformning, genomförande och examination att doktoranderna, när examen utfärdas, visar förmåga att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade (konstnärliga) uppgifter inom givna tidsramar samt såväl i nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet kan presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt. Doktoranderna ska också visa förutsättningar för att såväl inom forskning och utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande.

B. Systematisk uppföljning görs av utbildningen för att säkerställa att utbildningens utformning och genomförande är av hög kvalitet och att doktoranderna uppnår målen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Enligt gällande studieplan skall doktoranden för doktorsexamen

- Visa förmåga till vetenskaplig analys och syntes samt till självständig kritisk granskning och bedömning av nya och komplexa företeelser, frågeställningar och situationer.
- Visa förmåga att kritiskt, självständigt, kreativt och med vetenskaplig noggrannhet identifiera och formulera frågeställningar samt att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar och att granska och värdera sådant arbete.
- Med en avhandling visa sin förmåga att genom forskning väsentligt bidra till kunskapsutvecklingen.
- Visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt.
- Visa förmåga att identifiera behov av ytterligare kunskap
- Visa förutsättningar för att såväl inom forskning som utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande.

Kursplanen för forskarutbildningen i historia vilar alltså i sina i ordalydelser direkt på examensmålen avseende färdighet och förmåga.

Återigen förtjänar att nämnas att det inte bara är i anslutning till avhandlingsförfattandet som dessa färdigheter uppövas och kommer till uttryck. Vid kurstagande och seminarier uppövas och testas förmåga till kritisk granskning och värdering. Doktoranderna uppmanas också till konferensdeltagande och publicering under tiden för att presentera sin forskning, om än slutmålet är en monografi som bidrar till kunskapsutvecklingen. Inom ämnet finns också en utbredd kontakt med det omgivande samhället, där vi flitigt tas i bruk som föredragshållare. Doktoranderna skolas in i den traditionen, och förväntas ta ett ansvar för den så kallade tredje uppgiften. Via de procent i anställningen som rör institutionstjänstgöring utgör undervisningen en viktig komponent, som förutom att vara värdefull i sig även pekar hän mot doktorandens fortsatta karriär som eventuell akademisk lärare. Överhuvudtaget innehåller samtliga beståndsdelar av forskarutbildningen inslag som förbereder, enligt vårt synsätt, för en karriär inom eller utom akademien och som bidrar till

samhällets utveckling eller stödjer andras lärande. De inslag som nämnts ovan är inbördes stödjande, så att det exempelvis via erfarenhet av undervisning och seminariediskussioner skapas förutsättningar för att med framgång verka med presentationer och inlägg vid forskningskonferenser.

Punkten som avser att identifiera behov av ny kunskap kräver några särskilda ord. De flesta avhandlingsprojekt i historia är ett verk av de forskarstuderande även beträffande utformningen av avhandlingsämnet, vilket ytterst handlar om att identifiera behov av ny kunskap. Det förekommer alltså sällan att våra doktorander träder in i större forskningsprojekt eller för den delen forskningsprofiler, där åtskilliga tankar så att säga redan blivit tänkta och ligger fast. I den bemärkelsen tenderar sannolikt forskarutbildningen i historia att sticka ut vid ett "profilerat" lärosäte som Mittuniversitetet när det gäller att mer organiskt kunna uppfylla examensmålen färdighet och förmåga. Vidare är ämnets starka tradition av ensamförfattande något som styrker och manifesterar uppnådd förmåga och färdighet.

Gällande progression har alltså ämnet antagit särskilda riktlinjer som mer i detalj reglerar formerna för dessa tre etappmål vars syfte är att förutom fungera kontrollerande i första hand klargöra förväntningar och stödja doktorandens fortsatta arbete.

Beträffande den efterfrågade kopplingen mellan examens- och lärandemål är den tämligen okomplicerad; ordalydelsen är som nämnts i stort sett densamma. Vad sedan gäller den vidare kopplingen till lärandeaktiviteter och examination har den redan åskådliggjorts i framställningen här ovan avseende utbildningens form och innehåll.

Slutligen efterfrågas vilka kvalitetsutvecklande åtgärder som vidtas i samband med uppföljning samt hur återkoppling sker i syfte att säkra måluppfyllelsen. Som redan nämnts redovisar ämnet inför fakulteten vad som sig tilldragit under året och vilka planerna är inför framtiden för varje enskild doktorand. Forskarkollegiets instruktion "Vägledning för idé-, halvtids- och slutseminarier i historia vid Mittuniversitetet" visar hur kvalitetsarbetet på ett systematiskt sätt kommer in i avhandlingsprocessen. Vidare diskuteras fakultetens interna utvärderingar i forskarkollegiet och åtgärder vidtas.

Aspektområde: Utformning, genomförande, resultat

Aspekt: Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen säkerställer genom utformning, genomförande och examination att doktoranderna, när examen utfärdas ska visa intellektuell självständighet, (konstnärlig integritet), och vetenskaplig redlighet/forskningsmässig redlighet samt förmåga att göra forskningsetiska bedömningar.

Doktoranden ska också ha nått fördjupad insikt om vetenskapens/konstens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används

B. Systematisk uppföljning görs av utbildningen för att säkerställa att utbildningens utformning och genomförande är av hög kvalitet och att doktoranderna uppnår målen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Enligt gällande studieplan skall doktoranden för doktorsexamen

- Visa intellektuell självständighet och vetenskaplig redlighet samt förmåga att göra forskningsetiska bedömningar.
- Visa fördjupad insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används.

Kursplanen för forskarutbildningen i historia vilar alltså i sina i ordalydelser direkt på examensmålen avseende värderingsförmåga och förhållningssätt.

Forskningsetiska bedömningar samt reflektion kring vetenskapens plats i samhället aktualiseras i såväl kursläsande som handledning och avhandlingsskrivande, och är inte mindre väsentligt för ett ämne som, för att låna ett uttryck från en idé- och lärdomshistoriker, "lever av de döda". I själva verket utgör diskussionen om historieämnets betydelse ett samtal som har såväl emancipatoriska som ideologikritiska inslag. Historikerns metod är inte för inte källkritiken, förmågan att genomsöka myter och propaganda.

Som nämnts måste doktorandens redan vid ansökningstillfället till utbildningen framförda tankar på ämnesval ytterligare förfinas i termer av värderingsförmåga och förhållningssätt, i en argumentation syftande till att motivera problemområde och behov av kunskap. Därefter följer så en serie delundersökningar som är förknippade med relevanta förhållningssätt i termer av vetenskapliga antaganden, begrepp respektive teorier med anknytning till undersökningsobjektet. Reflektioner som uttrycker värderingsförmåga och förhållningssätt aktualiseras också då målet är att i analytisk mening redovisa medvetenhet om valda tillvägagångssätt. Så måste överväganden avseende styrkor och svagheter i källmaterialet och resultatens grad av generaliserbarhet i olika sammanhang företas. I samtliga skeden utgör doktorandens individuella självständighet grunden för dennes värderingsförmåga och förhållningssätt. Till sist nås den punkt då den slutgiltiga analysen skall företas och undersökningens komponenter bringas samman till betydelsebärande mönster och sammanhang, som slutgiltigt besvarar de övergripande forskningsfrågorna och avhandlingens syfte, med återkoppling till teorier och begrepp, till metoder och källor, och till den aktuella forskningen.

Intellektuell självständighet aktualiseras allt mer under utbildningens gång, och den är ett mått på doktorandens progression. Förmågan växer således fram gradvis i takt med ökad erfarenhet via handledning, seminarier, konferensdeltagande, publiceringsverksamhet etcetera. Ensammaförfattandet är en faktor, enligt vår mening, som gynnar processen mot självständighet.

Gällande progression har alltså ämnet antagit särskilda riktlinjer som mer i detalj reglerar formerna för dessa tre etappmål vars syfte är att förutom fungera kontrollerande i första hand klargöra förväntningar och stödja doktorandens fortsatta arbete.

Beträffande den efterfrågade kopplingen mellan examens- och lärandemål är den tämligen okomplicerad; ordalydelsen är som nämnts i stort sett densamma. Vad sedan gäller den vidare kopplingen till lärandeaktiviteter och examination har den redan åskådliggjorts i framställningen här ovan avseende utbildningens form och innehåll.

Slutligen efterfrågas vilka kvalitetsutvecklande åtgärder som vidtas i samband med uppföljning samt hur återkoppling sker i syfte att säkra måloppfyllelsen. Som redan nämnts redovisar ämnet inför fakulteten vad som sig tilldragit under året och vilka planerna är inför framtiden för varje enskild doktorand. Forskarkollegiets instruktion "Vägledning för idé-, halvtids- och slutseminarier i historia vid Mittuniversitetet" visar hur kvalitetsarbetet på ett systematiskt sätt kommer in i avhandlingsprocessen. Vidare diskuteras fakultetens interna utvärderingar i forskarkollegiet och åtgärder vidtas.

Arbetslivets perspektiv

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen är användbar och förbereder doktorander för ett föränderligt arbetsliv.

B. Utbildningens utformning och genomförande följs systematiskt upp för att säkerställa att den är användbar och förbereder för arbetslivet. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Forskarutbildningen ger, utöver de särskilda kunskaper som doktoranden förvärvar innehållsligt och metodiskt, genom de egna studierna och det egna avhandlingsarbetet, en rad generella insikter och förmågor. En färdig doktor har uppvisat en förmåga att självständigt bedriva ett omfattande och långsiktigt arbete till fullbordan, som har inneburit förmåga att sammanfatta kunskapslägen, att ta egna initiativ, att i många sammanhang uppvisa god samarbetsförmåga i en kollegial kontext etc. Doktorandtjänsten ger erfarenheter av såväl egen forskning, som undervisning och administrationsarbete. Allt detta är självfallet värdefullt för fortsatt arbete inom en akademisk karriär. Det är också av stort värde för arbete inom undervisning på andra nivåer än högskolenivån, inom museer, arkiv, journalistik m.m. Ett enskilt ämne som historieämnet har begränsade resurser för att informera det omgivande samhället om vad de forskarutbildade kan bidra med i olika sammanhang. Det vore värdefullt om lärosäte/fakultet lade ned större omsorg att utåt kommunicera de positiva värden som utbildningen och anställningen som doktorand i sig befordrar. Fokus läggs främst på utbildning på grundläggande och avancerad nivå härvidlag. Enligt information från fakultetskansliet har universitetets avdelning för samverkan fått i uppdrag att anordna motsvarande "karriärdagar" för doktoranderna som vänder sig till det omgivande samhället.

Ämnesföreträdare och övriga seniora lärare informerar doktoranderna regelbundet om utlysningar av forskningsmedel, anställningar som post doktor och liknande. Vid seminariet förekommer regelbundet "ansökningsverkstad" som för in doktoranderna i arbetet med att formulera forskningsansökningar. Det tidigare i dokumentet nämnda av RJ stödda forskningsprojektet om skogens entreprenörer tog sin början som delvis ett doktorandarbete, där den forskarstuderande tillsammans med Grängeverken arbetade med tillgängliggörande av vissa bruksarkiv.

Beträffande inhämtande av information avseende användbarhet och förberedelse för arbetslivet är antalet disputerade inom historia i Sverige inte större än att man inom ämnet i regel vet till vilka yrkesarbeten de examinerade går efter examen. Detta ger information om relevanta arbetsmöjligheter och underlag för bedömningar av vad som kan göras för att förbättra de nydisputerades situation på arbetsmarknaden.

Olika aspekter på det omgivande samhället kommer bland annat in vid utformningen av kurser för doktoranderna. Historieämnet erbjuder, utöver några obligatoriska kurser, ett antal valbara kurser. De ger möjlighet för en doktorand att i viss utsträckning profilera sin utbildning mot önskat arbetsområde efter examen.

Forskarutbildningen i historia vid Mittuniversitetet är ännu så ung att någon direkt alumnverksamhet ännu inte föreligger. De flesta som avlagt doktorsexamen enligt tidigare redovisning i detta dokument, arbetar fortsatt inom akademien som lärare och forskare, de flesta vid Mittuniversitetet. På så sätt är det ofrånkomligt att de aktiva doktoranderna möter "alumnerna" dagligen. Här listas de sex doktorer som efter examen arbetar dels vid annat lärosäte, dels utom akademien:

1. En så kallad dubbeldoktor i historia och religion, det senare vid Åbo akademi, universitetslektor i religionsvetenskap vid Umeå universitet
2. Efter slutfört postdoktoralt forskningsprojekt finansierat av VR, ägnar sig vederbörande åt utvecklingsarbete vid länsbiblioteket i Jämtlands län
3. Anslagsforskare vid Umeå universitet

4. Anslagsforskare vid Uppsala universitet
5. Vik. lektor vid Örebro universitet
6. Lektor tillika studierektor vid institutionen för de humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnenas didaktik vid Stockholms universitet

Flera av de ovan nämnda personerna har regelbunden kontakt med de forna kollegerna i historia. Två av dem skall för övrigt medverka vid den av ämnet anordnade, och i detta dokument redan nämnda, minikonferensen i historiedidaktik innevarande termin (2017).

Undervisningserfarenheter erbjuds doktoranderna inom ramen för anställningen genom att ämnet/avdelningen så långt tjänsteunderlag medger eftersträvar utbildning på 80 procent och annan institutionstjänstgöring på 20 procent, även om här förstås förekommer andra, också de karriärbefordrande, uppgifter som att organisera seminarier och dylikt. Doktoranderna förstår vanligen värdet av att skaffa sig undervisningserfarenhet. De slussas in i undervisningen med stöd av mer erfarna kollegor. Med tilltagande vana och kunskap kan de under utbildningens senare delar självständigt ansvara för enskilda moment på grundläggande nivå, dock ej på teori och metod. Inom kollegiet finns ett ständigt intresse av att på de sätt som nämnts ovan befordra doktorandernas framtida "försörjning", vilket är något som odlats i alla tider vid alla akademiska institutioner, långt innan någon formulerat ordet anställningsbarhet. Vid uppföljning från fakultetens sida efterfrågas på liknande sätt så som sker vid denna självvärdering generellt hur ämnet arbetar med externa kontakter och dylikt, vilket naturligtvis är kopplat till nyttiggörande av forskningsresultat och omsorg om möjlighet till extern anställning av de som går utbildningen.

Doktoranders perspektiv

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen verkar för att doktoranderna tar en aktiv del i arbetet med att utveckla utbildningen och lärprocesser.

B. Utbildningen följs systematiskt upp för att säkerställa att doktorandinflytandet används i kvalitetssäkring och utveckling av utbildningen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Doktoranderna utövar inflytande över sin utbildning och lärprocesser, exempelvis sker planering av seminarier och handledning samt givande och utformandet av kurser i samråd med de forskarstuderande antingen i samtal med handledarna eller i kollegium. I princip är val av handledare något doktoranderna skulle kunna involveras i vid utbildningens början. Fakulteten kräver för att anta en doktorand att handledare redan skall vara utsedda. Inom ämnet har emellertid diskussioner förts om att införa ämnesföreträdare och studierektor som preliminära handledare intill dess doktoranden är på plats.

Doktoranderna har rätt att delta i ämneskollegiet. Därtill äger de representation i forskarkollegiet. Ämneskollegiet beslutar främst i frågor som rör grundutbildning men där läggs också fast seminarieprogram av direkt betydelse för de forskarstuderande. Tidigare i dokumentet har redogjorts för de frågor forskarkollegiet hanterar med bäring för forskarutbildningen, där alltså doktoranderna har en representant med möjlighet att påverka och delta i beslut. Doktoranderna saknar däremot representation i handledarkollegiet som stundom berör känslig information. Till sist utövar doktoranderna naturligtvis inflytande via de kanaler som fakulteten erbjuder via deltagande i fakultetsnämnd och råd och andra kollegiala sammanhang som kan bli aktuella.

Doktoranderna har periodvis varit självorganiserade med inbördes träffar. I samband med ämnets årliga lunch till lunch-internat har förekommit egna sammankomster under någon av sessionerna. Viss samverkan har förekommit också med doktorander i andra ämnen vid avdelningen.

På samma sätt som övrig personal gäller de regler och styrdokument som finns för det kontinuerliga arbetsmiljöarbetet vid Mittuniversitetet. I likhet med övriga anställda deltar doktoranderna vid avdelningens arbetsplatsträffar, där bland annat fysisk och psykosocial arbetsmiljö kan stå på dagordningen.

Doktoranderna tilldelas tjänsterum och kollegiet är inte större än att de i princip har tillgång både till både andra forskarstuderande liksom till övriga kollegor i ämnet. Till stöd för doktoranderna finns också en särskild pott för expenser om 10 000 kronor per forskarstuderande årligen vilka tillhandahålls av fakulteten. Vidare håller sig fakulteten med en studierektor för forskarutbildning som resurs för doktoranderna att vända sig till om de har problem med handledare, kanske avdelningschef och inte tycker sig få hjälp och stöd eller i andra ärenden som kan vara potentiellt känsliga som t ex handledarbyte (vilket alltså inte uppfattats vara ett problem i historia).

Avdelningschefen håller som med övriga anställda medarbetarsamtal och berör därmed på ett samlat sätt doktorandernas fysiska och psykosociala arbetsmiljö. Doktoranderna har i varierande grad uttryckt önskemål om dylika samtal. Frågorna är desamma som för andra anställda. I samtalet ingår att stämma av vad man arbetar med just nu, vilka planerna är för kommande år, hur arbetsmiljön fungerar, stöd, ibland tar doktoranden upp handledare/handledning.

Doktoranderna innehar formellt ledamotskap alternativt representation i en rad fora, och är delaktiga i en relativt liten akademisk miljö snarare än utgöra en subgrupp i en stor organisation,

vilket innebär att det pågår en kontinuerlig kvalitetssäkring och utveckling vilken inte alla gånger är strikt formaliserad. Forskarutbildningen i historia är ännu av så färskt datum att någon direkt alumnerksamhet ännu föreligger. De flesta som avlagt doktorsexamen arbetar dock fortsatt som lärare och forskare vid Mittuniversitetet. De aktiva doktoranderna möter sålunda "alumner" dagligen i skilda sammanhang.

Jämställdhetsperspektiv

Bedömningsgrunder:

A. Ett jämställdhetsperspektiv är integrerat i utbildningens utformning och genomförande.

B. Systematisk uppföljning görs för att säkerställa att utbildningens utformning och genomförande främjar jämställdhet. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Mittuniversitetet bedriver ett aktivt jämställdhetsarbete, som även omfattar ämnet historia och forskarutbildningen i historia.

Från historieämnets sida uppmuntras kvinnliga sökande till såväl doktorandtjänster som tjänster där doktorandhandledning ingår. Rekryteringsunderlaget är dock begränsat, vilket givetvis påverkar möjligheterna att få en eftersträvd jämnare könsfördelning bland såväl doktorander som anställda i övrigt.

I forskarutbildningskurserna i teori och metod ingår arbeten av genusteoretiker, vilket ger utgångspunkter för doktorandernas egna reflektioner kring köns- och jämställdhetsaspekter i de avhandlingsämnen de själva valt att arbeta med. Bland nuvarande och genomförda doktorandprojekt märks vidare flera med genusteoretiska utgångspunkter.

Jämställdhetsperspektivet har emellertid också en påtaglig praktisk orientering. Som exempel kan nämnas att seminarietider vid behov har justerats för att underlätta deltagande för de med barn att passa. Eljest har forskarutbildningen i historia liksom all annan verksamhet vid universitetet att efterfölja gällande riktlinjer avseende jämställdhet.

Den nuvarande doktorandgruppen består av få individer, men däri ingår män (2) och kvinnor (3) i lika mån. Sett över tid har kvinnor och män i stort sett varit representerade i lika hög grad. Bland de avhandlingsprojekt som avslutats utan färdig avhandling kan tre av fyra hänföras till kvinnor. Det är emellertid svårt att dra några direkta slutsatser av detta lilla antal, särskilt som det i två fall går att hänföra till sjukdom. Eljest är tänkbart att kollegiets generella dominans av män kan upplevas som speciell bland de forskarstuderande. Bland handledarna är en kvinna.

Här finns det skäl att ånyo poängtera de åtgärder som vidtagits i samband med ARC13, alltså den genomlysning av forskningen vid lärosätet som genomfördes för några år sedan. Bland de nyrekryteringar av doktorander som skett sedan dess är av fyra antagna två kvinnor. Vidare har två kvinnliga postdoktorer kunnat anställas vilket i viss mån nyanserat bilden av ett av män dominerat kollegium.